

3. "Новая история стран Азии и Африки, XVI – XIX века: [Учеб. для студ. высш. учеб.заведений]" / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч. Ч. 2. Москва: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. 463 с.

4. «Теорія Індії в XVIII ст. - встановлення володарювання Британії».

URL:

<https://hsforum.ru/index.php?threads/%D0%A2%D0%95%D0%9E%D0%A0%D0%98%D0%AF%D0%98%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D1%8F%D0%B2xviii%D0%B2%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B3%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D0%9E%D0%98%D0%9A.3558/> (дата звернення: 23.12.2023).

5. «Аллахабадський

договір».

URL:

https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D0%BB%D0%B0%D1%85%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80 (дата звернення: 23.12.2023).

Наук. керівник: Чумаченко О.А., канд. істор. наук, доцент

Парамошкін Олександр

ПЕРЕДУМОВИ І ПРИЧИНИ ТРИДЦЯТИЛІТНЬОЇ ВІЙНИ (1618 - 1648 РОКИ)

У статті аналізується історія Тридцятилітньої війни 1618-1648 років, її передумови та причини, представлені погляди воюючих сторін.

Ключові слова: *Тридцятилітня війна, історія Європи, Габсбурги.*

Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.) це один з найбільших і найкровопролитніших конфліктів в історії Європи, що охопив значну частину континенту. Тридцятилітня війна перша власне європейська війна, тобто війна не двох-трьох держав, а багатьох країн Європи, об'єднаних у дві сильні коаліції, виправдовувалася організаторами та учасниками як зіткнення справжнього релігійного вчення (католицизму) зі спробою спотворити його еретиками.

До першої коаліції відносилися Священна Римська імперія та Іспанія під управлінням династії Габсбургів, а також католицькі князівства Німецької Ліги, в основному на заході і півдні (як-от Баварія та Кельн), міста-держави Італії та Португалія. До другої антигабсбурзької коаліції входили об'єднані протестантські німецькі князівства, зокрема з східних і північних регіонів, такі як Саксонія, Бранденбург-Пруссія, Пфальц, Брауншвейг-Люнебург, а також Нідерланди, Данія-Норвегія, Англія, Шотландія, Швеція. До цієї коаліції приєдналася католицька Франція у 1635 році. Католицький союз отримував підтримку від Римської курії та Річі Посполитої, включаючи українських козаків [1, с. 102; 4, с. 53].

На початку XVII століття спостерігалася напружена взаємодія між ключовими європейськими країнами, зокрема Францією, та Іспанією і Священною Римською імперією, що була під владою династії Габсбургів. Габсбурги активно прагнули зміцнити своє господарство в Європі. Цей процес підкріплювалася католицькою церквою, яка розширювала своє вплив. Також спостерігалася загострення конфлікту між католиками та протестантами.

У 1608-1609 рр. внутрішні суперечності в Німеччині призвели до утворення в імперії окремих політичних угруповань, що склалися з протестантів і католиків, кожна з яких мала свою армію, фінансові ресурси і вступала в дипломатичні відносини з іншими країнами. Першою була утворена у травні 1608 р. Протестантська або Євангелічна Унія. Стимулом для створення уній було бажання повернути Донауверті його права як імперського міста. Основною метою Протестантської унії, керівником якої став Фрідріх V Пфальцьський, насправді було об'єднання військових сил та встановлення співпраці між протестантами. Замість того, щоб протистояти католицькій реакції з власних сил, об'єднані протестантські князі й міста поклали надії на підтримку французького короля Генріха IV.

У наступному році в угруповання протистояння утворилася Католицька Ліга як відповідь на протестантську унію. Її очолював баварський герцог

Максиміліан, який був вихованцем єзуїтів, і запросив імператорського фельдмаршала барона фон Тіллі для керівництва військами. Основним об'єктом конфлікту між протестантами і католиками тоді були секуляризовані церковні власності в протестантських князівствах, які католики намагалися повернути церкві [6, с. 69].

Після утворення Протестантської унії та Католицької ліги, які отримали підтримку з боку іноземних держав, конфлікт обох таборів увійшов у критичний етап. Хоча відкрите зіткнення було затримане через вкрай складну ситуацію як у Німеччині, так і в Європі, Максиміліан Баварський, що командував військами Католицької ліги, утримувався від поспішних дій, що могли підсилити Габсбургів. Відносини між австрійськими та іспанськими Габсбургами ще не були чітко визначені. Король Іспанії Філіп III більше орієнтувався на Баварію та Католицьку лігу, аніж на Австрію, утримуючи очікувальну позицію. Держави, на які розраховували німецькі протестанти, ще не прийняли своє рішення.

Французький король готувався до конфлікту з Іспанією, але його підходи до політичних подій у Німеччині залишалися невідомими. Хоча він не був зацікавлений у домінуванні німецьких католиків, він також не бажав перемоги протестантів у Німеччині. Німецькі протестанти мали ще менше шансів на підтримку з боку протестантської Англії. Яків I Стюарт, король Англії, підтримував главу Протестантської унії, Фрідріха Пфальцського, який був його зятем. Однак він не бажав повного триумфу протестантів на європейському континенті [7, с. 190].

Яків I сприймав стратегічні маневри та прагнув укластися в родинні зв'язки з іспанським Габсбурзьким домом. Англія разом з Францією боялися зростання сили цієї імперії. Початок відкритої війни не так сильно залежав від внутрішньої ситуації в імперії, яка вже виявлялася ареною для майбутнього європейського конфлікту, скільки від балансування сил між двома таборами європейських держав. Уряди найбільших країн Європи проводили маневри,

очікували, вивчали становище у таборі супротивників та домагалися з'ясування намірів можливих союзників [2, с. 46].

Російський уряд стояв перед завданням розв'язати проблему врегулювання наслідків польської інтервенції всередині країни, однак це не було можливим без уваги до наростаючого конфлікту в Європі. У цьому контексті, готуючись до протистояння з Польщею, яка представляла східний фронт іспансько-габсбургського блоку католицької реакції, Росія виступала як значна сила на сході Європи. Інші країни обох європейських угруповань враховували цю позицію Росії.

Війна мала численні причини, серед яких відіграло роль релігійне розколення між католиками та протестантами, проявом якого стали Протестантська унія (1608 р.) та Католицька ліга (1609 р.). Крім того, конфлікт між імператором та удільними німецькими князями, а також національно-визвольні рухи в країнах під Габсбургами, таких як Чехія, Угорщина та Нідерланди, зіграли важливу роль у спричиненні війни. Не можна ігнорувати також давній конфлікт за вплив між Австрією (представленою Габсбургами) та Францією (представленою Бурбонами) у Європі.

Проте безпосереднім каталізатором війни стало повстання в Чехії. Початок війни було спровоковано інцидентом у Празі. Непокірність Габсбургської династії, а також неприхильництво протестантів та тих, хто прагнув до незалежності, спровокували обурення місцевого населення. 23 травня 1618 р. жителі увірвалися до Празького замку та викинули з вікна трьох представників Габсбургів. Цей епізод увійшов у історію як Празька Дефенестрація (з латинської «de fenestra», що означає "з вікна") і започаткував Тридцятилітню війну (1618-1648 рр.). Таким чином, Чехія відчинила ворота протесту проти Габсбургської домінації [5, с. 114 - 115].

З локальної суперечки конфлікт розширився на весь континент Європи. Обидві сторони активно шукали союзників і готувалися до наступу. За Габсбургами стали Іспанія, Португалія, Річ Посполита та Папська держава.

Проте проти них об'єдналися Франція, Нідерланди, Швеція, Данія та протестантські князівства Німеччини. Підтримку цій коаліції також надали Англія та Шотландія.

Тридцятилітня війна (1618-1648 рр.) виникла зі скупчення ряду релігійних, політичних та соціальних причин. Основні причини включають: релігійні (реформація та контрреформація: розкол між католицькою церквою та протестантами, що виник унаслідок реформації Мартіна Лютера, призвів до суперництва та конфліктів між католиками та протестантами в різних частинах Європи); політичні та територіальні амбіції (великі держави, такі як Іспанія, Франція, Австрія та Голландія, боролися за владу та території в Центральній Європі); династичні конфлікти (суперечки між різними династіями та претендентами на трони допомагали спровокувати війну); економічні причини (війни і руйнування привели до економічного виснаження та нестабільності в багатьох регіонах, сприяючи подальшому розгортанню конфлікту); погляди на суверенітет (деякі регіони та князівства бажали зберегти свою незалежність і протистояли спробам централізації влади). Ці причини взаємодоповнювали одна одну, створюючи складну та напружену ситуацію в Європі, яка призвела до спалаху тривалого конфлікту [3, с. 45-46].

Тридцятилітня війна стала першою в історії Європи, яка мала загальноєвропейський масштаб, і її наслідками були масові руйнування та втрати. Після цієї війни Франція та Швеція підсилили свої позиції, позбавивши Габсбургів їхньої домінантної ролі в європейській арені. Нідерланди досягли незалежності від Іспанії та стали важливою європейською державою. Важко переоцінити страхітливність цього конфлікту, який призвів до загибелі до 8 мільйонів людей тогочасної Європи.

Список використаних джерел та літератури

1. Акунін О. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки. 1492 - 1918. Миколаїв: Фірма «Гліон», 2013. 575 с.

2. Гордієнко В.В. Історія середніх віків. Навчальний посібник. В 2-х тт.. – Умань: Видавець «Сочинський М. М.», 2016. Ч. 2. 623 с.
3. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 8 клас*. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 79[1] с. (Серія «Мій конспект»).
4. Гриценко А. П. *Всесвітня історія. 8 клас (за підручником Н.Г. Подалаяк, І.Б. Лукач, Ю.Б. Малієнко)*. Харків : Вид. група «Основа», 2017. 86[2] с. (Серія «Мій конспект»).
5. Гриценко А. П. Усі уроки «Всесвітня історія». 8 клас. Харків: Вид. група «Основа», 2016. 174 [2] с.
6. Земерова Т.Ю. Всесвітня історія. Харків: ФОП Співак Т.К., 2013. 832 с.
7. Нова історія країн Західної Європи та Північної Америки. XVII – 60-і рр. XIX ст. / Упорядники: Гончар Б.М., Машевський О.П. та ін. Київ: КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 735 с.

Наук. керівн.: Петренко Н. М., доктор філософії

Пух Олександра

АНГЛО-ІРЛАНДСЬКЕ ЗБРОЙНЕ ПРОТИСТОЯННЯ 1919 – 1921 РОКІВ

У поданій статі автором представлено хід англо-ірландського протистояння, що тривало протягом 1919 – 1921 років. Також зосереджено увагу на причинах та наслідках цих процесів.

Ключові слова: *Велика Британія, Північна Ірландія, Ольстер, «Шинн Фейн».*

Протягом 1919–1921 років відбувалась англо-ірландська війна, внаслідок якої Ірландія отримала незалежність від Великої Британії, за винятком шести північно-східних графств Ольстера – Північної Ірландії, які залишилися у складі Об'єднаного королівства [1; 3].

14 листопада 1918 р. вперше за останні 8 років відбулися загальні вибори. «Шинн Фейн» здобула велику перемогу, чому сприяло підтасування голосів виборців. Кандидати від «Шинн Фейн» дотримувалися